
**Malip-ot nga Kurso
Para sa Kababainhan
sa Kaumhan**

Pauna nga Pulong sa Ikaduha nga Edisyon

Ini ang ikaduha nga edisyon sang ***Malip-ot nga Kurso para sa Kababainhan sa Kaumhan***. Pareho sa nauna nga edisyon, ginatalakay sang bag-o nga edisyon ang kahimtangan sang kababainhan nga mangunguma kag mamumugon sa uma, ang ugat sang pagpanghimulos kag pagpamigos sa ila kag ang kinaiya kag mga katungdanan para sa paghilway sang kababainhan.

Agud mabutang sa malapad nga balayon sang kahimtangan sang katilingban kag rebolusyong Pilipino, kag sa mas partikular pa gid nga balayon sang rebolusyonaryo nga kahublagan sang mangunguma ang pagtuon sa malip-ot nga kurso para sa kababainhan sa kaumhan, dapat makahiwat anay sang pagtuon sa ***Malip-ot nga Kurso sa Katilingban kag Rebolusyon nga Pilipino (MKKRP)*** kag ***Espesyal nga Kurso sa Kahublagan sang Mangunguma***.

May pila ka pagbag-o nga ginhimo sa kurso. Pangunahon diri ang pagkay-o sa istruktura sang una kag ikaduha nga mga bahin agud pasangkaron ang balayon sang pagtalakay sa partikular nga kahimtangan sang kababainhan nga mangunguma kag mamumugon sa uma kag sang kahublagan sa paghilway sang kababainhan.

Sa pagtalakay sa ugat sang mapi-ot kag pigos nga kahimtangan sang masang kababainhan, gindugang nga punto ang bahin sa apat ka awtoridad (awtoridad sa pulitika, relihiyon, pamilya kag lalaki). Paagi sini, labi pa nga maplastar ang hugot nga

sa iban pa nga kinahanglanon sang Bag-ong Hangaway sang Banwa.

4. Sa patag sang kultura

- a. Aktibo nga papartisiparon ang kababainhan sa mga aktibidad nga pangkultura sa baryo kag magbulig sa pagpalapnag sang maki-masa, makibanwahanon kag siyentipiko nga kultura.
- b. Aktibo nga magpartisipar sa mga kampanya para mapaayo ang ikaayong lawas sang pumuluyo kag ang katinlo sang baryo.
- k. Magbulig sa pag-organisa sang mga pagtuon agud makatuon nga magbasa, magsulat kag magkwenta ang mga wala naka-eskwela. Sa partikular, buyukon ang mga kababainhan nga wala nakaeskwela nga magpartisipar diri.

1. Sa patag sang pulitika

- a. Maghiwat sang mga pagtuon sa demokratiko nga rebolusyon sang banwa sa kubay sang kababainhan.
- b. Buyukon ang kababainhan nga magpartisipar sa mga pangmasa nga aksyon kontra sa mga kaaway sang pumuluyo.
- k. Aktibo nga magsuporta sa rebolusyonaryo nga gobyerno sang banwa.
- d. Magbulig sa pagtukod kag pagdumala sang Asosasyon sang mga Bata nga Makibanwahanon.
- e. Magbuligay sa iban pa nga organisasyong masa.

2. Sa patag sang ekonomya

- a. Pahulagon ang kababainhan para sa pagpauswag sang produksyon.
- b. Magbulig sa pagtukod kag pagdumala sang mga kooperatiba sang pumuluyo sa baryo.

3. Sa patag sang militar

- a. Magbulig sa pagbuyok sa kababainhan, labi na ang mga pamatan-on nga kababainhan, mga magpatapu sa Bag-ong Hangaway sang Banwa.
- b. Paupdon ang kababainhan sa pagdepensa sang baryo.
- k. Pahulagon ang kababainhan sa komunikasyon kag paniktik.
- d. Tatapon ang balatianon kag pilason nga mga hangaway kag magbulig sa pagsabat

angtanay sang demokratiko nga rebolusyon sang banwa kag sang kahublagan para sa paghilway sang kababainhan.

Sa ikaduha nga bahin, gintuhay ang pagtalakay sa kahublagan para sa paghilway sang kababainhan kag sa rebolusyonaryo nga kahublagan sang kababainhan sa kaumhan. Sa una, labi nga nagpalawig sa topiko sang paghilway sang kababainhan, kag sang hugot nga angtanay sini sa demokratiko nga rebolusyon sang banwa. Nagaserbi ini nga pangkabilugan nga introduksyon para sa mga tumuluon bahin sa halambalanon sang paghilway sang kababainhan sa pagsulong sang rebolusyong agraryo.

Ang malip-ot nga kurso nga ini para sa kababainhan sa kaumhan dapat man matun-an sang mga organisado nga kababainhan sa kasyudaran. Makabulig ini agud mahangpan nila ang kahublagan sa paghilway sang kababainhan kag ang rebolusyonaryo nga kahublagan sang kababainhan sa kaumhan. Sa sini mangin aktibo sila nga manugsakdag sini.

Magbuligay kita para sa labi nga pagpauswag sang kurso. Ipaabot ang inyo nga mga saway kag mga suhestyon.

Pungsudnon nga Departamento
sa Edukasyon
Pangkabilugan nga Sekretaryat
Abril 1996

Ginapigos kag ginahimuslan ang lubos nga kadam-an sang kababainhan nga Pilipino.

A. Ano ang kahimtangan sang kababainhan nga Pilipino?

Isa ka daku nga pwersa ang kababainhan sa katilingban nga Pilipino. Sila ang nagabug-os sang mga mas o menos katunga sang 65 milyones nga Pilipino.

Ang kababainhan sa katilingban nga Pilipino nagahalin sa lain-lain nga sahi. Pero ang labi nga kadam-an sa ila kabahin sang sahi nga ginapigos kag ginahimuslan. Mga mamumugon kag mangunguma ang nagabug-os sa nobenta porsyento (90%) sang kababainhan sa bilog nga pungsod.

Ang mapiot kag pigos nga kahimtangan sang kababainhan nga mangunguma kag mamumugon pangunahon nga ginatalana sang paghari sang imperyalismo, pyudalismo kag burukrata kapitalismo sa katilingban nga Pilipino.

Makita sa malapad nga kaumhan ang bulto sang kababainhan. Mga mangunguma kag mamumugon sa uma ang mayorya indi lang sang kababainhan sa kaumhan kundi amo man sa bilog nga pungsod.

Ang mga ginapaligban sang masang mangunguma kag mamumugon sa uma ginapaligban man sang kababainhan sa kaumhan. Pangunahon nga problema nila ang kawawad-on ukon kakulangan sang duta bangud sang monopolyo ukon pagpanag-iyang pila lang ka agalon nga mayduta sang mga

aktibo nga kabahin sang rebolusyonaryo nga paghimakas kag pagtukod sang mauswagon nga katilingban. Nagahatag man ini sang maayo nga kundisyon para magdalagku nga responsable nga myembro sang katilingban ang mga kabataan.

III. Ang Malayang Kilusan ng Bagong Kababainhan (Makibaka) ang sandigan nga organisasyong masa sang kababainhan sa kaumhan.

A. Ano ang Malayang Kilusan ng Bagong Kababaihan?

Ang *Malayang Kilusan ng Bagong Kababaihan (Makibaka)* ukon *Hilway nga Kahublagan sang Bag-o nga Kababainhan* ang sandigan nga organisasyon sang kababainhan nga taga-uma agud isulong ang rebolusyonaryo nga organisasyon nga nagasakdag sang pungsudnon kag demokratiko nga interes sang pumuluyo. Hulu-halintang nga ginatukod ini sa baryo, munisipalidad kag probinsya.

Mahimo nga mangin myembro sang *Makibaka* ang mga babaye nga kabahin sang mga imol nga mangunguma, mamumugon sa uma, nahanunga nga mangunguma kag iban pa nga pigado nga pumuluyo nga nagapuyo sa kaumhan. Boluntaryo nila nga pangabayon ang pagpatapu sa asosasyon kag ang pangabayon pagaaprubahan sang tsapter sang asosasyon sa baryo.

B. Ano ang mga katungdanan sang Makibaka?

Maluwas sa nasambit nga tatlo ka nagapanguna nga katungdanan, kinahanglan nga atubangon man sang rebolusyonaryo nga kahublagan sang kababainhan ang masunod agud mapapagsik pa gid ang paghulag sang kababainhan nga mangunguma:

1. Ipahangup sa pumuluyo sa baryo ang nahanungod sa kahublagan sa paghilway sang kababainhan

Kinahanglan nga ipahangup sa mga pumuluyo sa baryo ang kamalahalon sang pagpartisipar sang kababainhan sa rebolusyon kag ang kakinahanglanon nga sakdagon kag buligan ang rebolusyonaryo nga kahublagan sang kababainhan. Isa ka kongkreto nga tikang amo ang pagbuyok sa iban nga mga asosasyon sa baryo nga magbulig sa pag-organisa kag pagpatuman sang lain-lain nga proyekto para sa pagtatap sang mga magagmay nga bata. Tuyo sini nga mahatagan sang kahigayunan nga makamiting, maka-organisa kag makahulag ang mga nanay para sa pag-atubang sang lain-lain nga aktibidad.

2. Ilunsar ang demokratisasyon sang pamilya

Katuyuan sini nga mapaluntad ang alalangay nga kinamatarung sang mag-asawa kag sang ginikanan kag kabataan sa sulod sang pamilya. Kinahanglan nga bag-uhon, paagi sa pursigido nga rebolusyonaryo nga edukasyon, ang pyudal nga pagsulundan nga ang padre-de-pamilya lang ang nagadesisyon kag sunod-sunoran lang ang asawa kag mga kabataan. Importante ang demokratisasyon sang pamilya agud ang bilog nga pamilya mangin

malagpad nga kadutaan nga ulumhan. Bunga sini, malala sila nga ginahimuslan.

Bilang mga agsador, ang mga kababainhan nga mangunguma ginakilkilan sang agalon nga mayduta sang arkila sa duta sa porma sang partehanay ukon pat-ud nga arkila (“buwisan”). Biktima man sila sang usura ukon pagpautang sa tuman kataas nga interes. Ginaobligang pa sila nga maghatag sang libre nga serbisyo sa mga asendero.

Bilang mga setler, napilitan ang mga kababainhan nga mangunguma subong man ang ila pamilya nga maghawan sang talon agud mag-angkon sang pangabuhian. Apang wala sang kapat-uran ang pagpanag-iyang nila sang mga duta nga ini. Sa masami nangin biktima pa sila sang pagpanglanggab sang duta sang mga agalon nga mayduta.

Bilang mga mamumugon sa uma, nagabaton sila sang tuman kanubo nga suhol. Nagaantus man sila sang tuman kabudlay nga kundisyon sa pagtrabaho pareho sang malawig nga inoras sang pagtrabaho kag eksihido nga mga polisiya.

Ginapaantus man sila sang tuman kataas nga gasto sa produksyon kag tuman kanubo nga presyo sang mga produkto sang mangunguma, mataas nga presyo sang mga balaklon kag kawawad-on sang maubrahan.

Bilang mga mamumugon, ang kababainhan wala sang ginapanag-iyahan nga anuman nga kagamitan sa produksyon kag kinahanglan nga magbaligya sang kusog-pangabudlay sa mga kapitalista nga nagapanag-iyang sang mga kagamitan

sa produksyon. Ginahimuslan sila paagi sa pwersahan nga pagtuga sang sobra nga balor kabaylo sang isa ka pudyot nga suhol nga tuman ka gamay kon ikumparar sa sobra nga balor nga ginakuha sang mga kapitalista. Ginapaantus man sila sang indi-makatawo nga kahimtangan sa pagtrabaho, kawawad-on sang seguridad sa trabaho kag nagakaigo nga mga benepisyo.

Nagapaus-os ang pangabuhian sang kababainhan nga kabahin sang petiburgesya sa kasyudaran. Naganubo ang matuod-tuod nga balor sang magamay nila nga kita kag nagapameligro nga mawad-an sila sang trabaho. Nagagamay man ang kita halin sa negosyo bangud sang kataason sang interes sa utang, kataason sang buhis kag pasaborno sa burukrasya.

Maluwas sa makasahi nga pagpanghimulos kag pagpamigos, nagaantus ang masa sang kababainhan nga anak-balhas sang dugang nga pagpamigos bangud sang manubo nga pusisyon nila sa katilingban.

B. Paano ginapalala ang mapiot kag pigos nga kahimtangan sang kababainhan nga anak-balhas bunga sang manubo nga pusisyon sang babaye sa katilingban?

1. Manubo ang pusisyon sang kababainhan sa katilingban.

Manubo ang pusisyon sang kababainhan sa katilingban nga Pilipino. Ginatalana ini sang malakolonyal kag malapyudal nga sistema kag sang katuwang nga pyudal kag burges nga kultura nga

sang rebolusyong agraryo kag pagtungod sang mga hilikuton sa produksyon.

Malahalon ang partisipasyon sang kababaihan sa pagtukod sang solido nga kubay sang masang mangunguma agud hulu-halintang nga paluyahon ang gahum sang agalon nga mayduta sa kaumhan kag hulu-halintang nga mapatuman ang rebolusyonaryo nga programa sa reporma sa duta. Rekisito ang mapagsik nga pagsulong sang rebolusyong agraryo sa pagtukod sang hangaway sang banwa kag sang demokratiko nga gahum pangpulitika sa kaumhan. Sa pag-agum sang mga kadalag-an sa rebolusyong agraryo, mapauswag man ang produksyon sang masang mangunguma.

Isa ka importante nga sangkap sang rebolusyon ang produksyon. Kon wala sang produksyon, indi masuportahan ang sandigan nga mga kinahanglanon sang pumuluyo, hangaway sang banwa kag rebolusyonaryo nga gobyerno kag indi mapasulong ukon mapadaog ang rebolusyon.

Samtang nagadamo ang mangunguma sa baryo nga nagaupod sa hangaway sang banwa kag nagahulag sang bug-os panahon para sa rebolusyon labi man nga nagadaku ang hilikuton nga dapat abagahon sang kababainhan sa pagpanguma. Desaysibo ang maaayo nila nga pagtungod sang hilikuton nga ini agud mapaslaw ang padihot sang kaaway nga pagutman kag paampuon ang rebolusyonaryo nga pumuluyo.

K. Ano ang iban pa nga katungdanan sang rebolusyonaryo nga kahublagaan sang kababainhan sa kaumhan?

Hugot nga nagasuporta sa hangaway sang banwa ang rebolusyonaryo nga kahublagan sang kababainhan. Ginpahangup sini sa kababainhan kag buligan ang mga soldado sang hangaway sang banwa. Ginabuyok sini ang nagapadamo nga babaye nga mangunguma para magpatapu sa hangaway sang banwa. Ang kababainhan nga mangunguma ang pinakadaku nga bubon nga ginahalinan sang mga babaye nga soldado sang Bag-ong Hangaway sang Banwa.

Madamo nga hilikuton ang matungdan sang kababainhan agud makaamot sa pagsulong sang armado nga paghimakas. Maayo sila sa hilikuton nga komunikasyon kag paniktik, pagbulong kag pagtatap sa balatianon kag pilason nga Pulang hangaway, pagtatap sang mga kagamitan sang hangaway sang banwa, pagdul-ong sang pagkaon kag suplay sa mga lugar sang inaway kag iban pa nga malahalon nga hilikuton.

Sa mga operasyon militar, maayo nga magamit ang ila partikular nga ikasarang kag kinaiya bilang mga babaye. Daku man ang papel nila sa produksyon kag pagdependa sa baryo bilang mga myembro sang lokal nga milisya kag lokal nga gerilya.

3. Ang katungdanan sa rebolusyong agraryo kag produksyon.

Katungdanan sang rebolusyon nga kahublagan sang kababainhan nga ipahangop sa kababainhan nga mangunguma ang rebolusyonaryo nga polisiya sang pagsalig sa kaugalingon, kag mobilisahon sila para sa mas aktibo nga pagpartisipar sa pagsulong

ginapalapnag sang mga nagahari nga sahi. Ginagamit nila ang pyudal kag burges nga panan-awan sa kababainhan agud labi nga himuslan kag piguson ang kababainhan nga anak-balhas kag mapat-ud nga sila maghipos, mangin masinulundon kag wala nagabato.

Pyudal nga panan-awan ang paglantaw nga maluya, wala sang ikasarang nga magdesisyon ang kababainhan kag bagay lang sa buluhaton nga pangbalay kag pagtatap sang mga bata. Suno sa sini nga panan-awan, ang babaye dapat mangin masinulundon kag mahipuson, kag wala nagapasilabot sa mga halambalanon sa gobyerno kag katilingban. Nagahalin ini sa pyudal nga areglo nga mas manubo kag napaidalom ang babaye sa poder sang lalaki.

Sa burges nga panan-awan naman, ginakabig nga balaklunon ang babaye. Ginagamit siya sang kapitalista bilang instrumento para mapadaku ang iya kapital. Ginagamit siya nga pagpanganyat sa mga manugbakal, pang-displey, halampangan kag manuglingaw sang lalaki. Santo sa sini nga panan-awan, ginatakos ang balor sang babaye sa katahum sang itsura, porma sang lawas kag sa popularidad sa mga lalaki. Ginapakitid sang panan-awan nga ini ang ginakabalak-an sang mga babaye: ang pagpatahum sang kaugalingon kag kon paano mangin makagalanyat sa lalaki. Sa burges nga katilingban, nagapabilin nga manubo ang pusisyon sang kababainhan bisan ginakilala kuno ang alalangay nga kinamatarung sang babaye kag lalaki.

Pareho nga nagaluntad ang pyudal kag burges nga panan-awan sa kababainhan sa ksyudaran kag kaumhan.

2. Nagaantus sang dugang nga pagpamigos kag pagpanghimulos ang kababainhan nga anak-balhas bunga sang manubo nga pusisyon nila sa katilingaban.

a. Mas gamay ang oportunidad sang babaye nga ma-empleyo sangsa lalaki.

Suno sa reaksyunaryo nga gobyerno, sa kada napulo ka tawo nga indi makapangita sang maobrahan, anum (6) ang babaye. Wala pa nalakip diri ang mga asawa nga sulod-balay (*housewife*) nga wala ginakabig sang gobyerno nga pwera sa pangabudlay.

Pareho sa kaumhan kag mga kasyudaran, ang babaye nga mamumugon kinaandan nagabaton sang mas manubo nga suhol sangsa lalaki nga may pareho nga trabaho.

Ang babaye nga mamumugon, dispatsadora, weytres, kabulig kag iban pa nangin biktima sang sekswal nga pagpang-abuso sang ila mga agalon. Nagakatabo ini bisan sa pag-aplay pa lang nila sa trabaho tubtub sa maempleyo na sila. Mas manubo pa ang pusisyon sang babaye nga *Overseas Contract Workers* ukon OCW. Maluwas sa kinaandan nga ginaantus nila nga pagpanghimulos kag pagpamigos, nangin biktima pa sila sang sekswal nga pagpang-abuso sang ila agalon kag iban pa nga dumuluong.

Madamo-damo nga dalaga nga taga-uma ang nagakadto sa syudad agud mangita sang trabaho. Apang napilitan sila nga mangin *hospitality girl*, *hostess*, *a-go-go dancer* ukon masahista. Sa malip-ot

pagsulong sang demokratiko nga rebolusyon sang banwa kag sang kahublagan sang mangunguma.

1. Ang katungdanan sa pag-organisa

Katungdanan sang rebolusyonaryo nga kahublagan sang kababainhan nga tukuron ang *Malayang Kilusan ng Bagong Kababaihan (Makibaka)* ukon *Hilway nga Kahublagan sang Bag-o nga Kababainhan*. Ginahugpong sang *Makibaka* ang kababainhan nga taga-uma agud lubos sila nga makapartisipar sa kahublagan sang mangunguma, sa armado nga paghimakas kag para maatubang ang mga problema nga partikular sa kababainhan.

Ang *Makibaka* buluthuan man para sa kababainhan agud mag-uswag ang kamuklatan nila sa pulitika kag ang ila ikasarang sa pag-organisa. Sa sulod sang asosayon, mahanas ang mga babaye nga mangunguma sa pagtukod kag pagpaandar sang kaugalingon nga organisasyon. Makatuon sila nga mag-analisar sang mga isyu sa pulitika kag ekonomya. Nagaserbi nga dalan ang asosasyon agud makalampuwas ang kababainhan sa makitid nga panan-awan nga dala nila sang nagligad kag matukod ang paghiliusa sa ila kubay.

2. Ang katungdanan kaangot sa armado nga paghimakas.

Katungdanan sang rebolusyonaryo nga kahublagan sang kababainhan nga ipahangop sa kababainhan nga mangunguma ang kamalahalon sang armado nga paghimakas kag pahulagon sila para aktibo ng magsuporta kag magpartisipar diri.

demokratiko nga rebolusyon sang banwa kag ang kahublagan sang kababainhan.

Sa kasyudaran, ang kahublagan sang kababainhan pangunahon kabahin sang kag nagaserbi sa kahublagan sang mamumugon. Ang kadam-an sang mga babaye nga taga-syudad mga mamumugon ukon mga asawa, utod ukon mga bata sang mamumugon. Pat-ud nga magahulag sila agud isulong ang pang-adlaw-adlaw nga paghimakas sang sahing mamumugon. Halin diri, madasig nila nga makita ang kakinahanglanon nga magpartisipar sa demokratiko nga rebolusyon sang banwa.

Sa pihak nga bahin, ginakilala man kag aktibo nga ginasuportahan sang mga kahublagan sang anak-balhas ang kahublagan sang kababainhan.

Nagasulong ang kahublagan sa paghilway sang kababainhan ukon rebolusyonaryo nga kahublagan sang kababainhan pareho sa kaumhan kag kasyudaran. Hugot ang angtanay kag pagbinuligay sang mga ini.

B. Ano ang tatlo ka nagapanguna nga katungdanan sang rebolusyonaryong nga kahublagan sang kababainhan sa kaumhan?

May tatlo ka nagapanguna nga katungdanan ang rebolusyonaryo nga kahublagan sang kababainhan sa kaumhan. Ini ang pag-organisa sa kababainhan, pagmobilisa sa ila sa armado nga paghimakas kag ang paghulag sa ila para sa produksyon. Ang pagtigayon sang mga katungdanan nga ini ang magpasiguro nga mangin epektibo nga pwera ang kababinhan nga mangunguma sa

nga pulong, nangin alpot. Sa baylo nga bulngon ang kahimtangan nga ini, ang reaksyunaryo nga gobyerno mismo ang wala-huya nga nagahalad sang mga Pilipina sa mga dumuluong nga turista.

b. Labi nga limitado ang kinamatarung nga magpartisipar sa mga halambalanon bahin sa gobyerno kag katilingban.

Tuman ka limitado sang mga kinamatarung sa pulitika sang masang anak-balhas sa subong nga sistema. Apang labi nga napunggan ang kababainhan nga aktibo nga magpartisipar sa mga malahalon nga halambalanon nahanungod sa gobyerno kag katilingban.

Sa kaumhan, ang babaye ginalauman nga magkontento na lang sa pag-asikaso sang mga bata kag mga buluhaton nga pangbalay kag pagbulig sa produksyon. Kinaandan nga ginasolo sang lalaki ang kinamatarung nga magpartisipar kag magtiglawas sa pamilya sa mga halambalanon sa gwa sang balay, pareho sang pagpili sang opisyaes sang baryo kag pag-atubang sa mga banggianay sa duta. Bangud sini, nalimita ang pamensaron kag partisipasyon sa katilingban sang babaye nga taga-uma. Kinaandan nalimita sa matag-adlaw nga hilikuton ang pamensaron sang mga babaye nga taga-baryo. Kon makaistoryahanay man sila, sa masami bahin sa ila lang nga pamilya, kabuhi sang iban nga tawo kag kon anano nga tsismis.

k. Mas limitado nga oportunidad sa pag-eskwela

Kon limitado na, sa kabilugan, ang oportunidad sang masa nga maka-eskwela kag mag-angkon sang

edukasyon, mas matingkad pa ini sa kababainhan. Gani naupangan ang pag-uswag sang ila kinaalam kag pagsangkad sang ila panan-awan. Kag labi nga nalimitahan ang pwede nila nga mahimo kag maagum. Ginakabig nga usik lang sa kwarta ang pagpa-eskwela sa ila bangud asta sa balay man lang sila ukon indi gani temprano man nga madula sa pamilya bangud mamana man lang.

Ang ignoransya dugang nga kabangdanan kon ngaa tuman kabaskog ang pagpati sang kababainhan sa mga maligno, katanhagaan kag swerte. Kag kinaandan, nangin sablag ang mga lihi agud mahangpan nila ang matuod-tuod nga kabangdanan sang ila kapigaduhon kag kapigusan.

d. Kawawad-on sang kinamatarung sa sulod sang pamilya

May bana man ukon wala, ginalauman ang babaye nga mangin masinulundon sa sulod sang pamilya.

Halimbawa, nagaluntad sa kaumhan, labi na sa mga interyor nga bahin, ang pagdikta sang mga ginikanan sa kon sin-o ang mapamana sang ila mga bata nga babaye. Sa kubay sang masang mangunguma, ang kinaandan nga kabangdanan sang ini nga ginawi amo ang paglagas sa pangabuhian sang lalaki, kinahanglanon sang dugang nga pwera sa pagtrabaho ukon indi gani pangbayad sa utang nga kabalaslan sa pamilya sang lalaki. Kon magbalibad ang dalaga, mahimo siya silutan ukon sikwayon sang ginikanan.

Indi alalangay ang kinamatarung sang mag-asawa. Napaidalom ang babaye sa poder kag desisyon sang padre-de-pamilya. Isa ka halimbawa

dalagku nga burgesya kumprador kag sahi nga agalon nga mayduta agud tukuron ang isa ka tunay nga hilway demokratiko kag mauswagon nga Pilipinas.

Paagi lang sa pagdaug sang demokratiko nga rebolusyon sang banwa madula ang pagpanghimulos kag pagpamigos sa pumuluyo nga Pilipino, upod ang kababainhan. Ang paghilway sang pumuluyo sa pagginahum sang tatlo ka salot nagakahulugan man sang paghilway sang kababainhan sa manubo kag pigos nga kahimtangan sa subong nga katilingban.

Sa madason nga halintang sang sosyalista nga rebolusyon, labi nga matuga ang mga kundisyon para sa pag-agum sang alalangay nga pusisyon sang babaye kag lalaki. Labi pa nga mahawanan ang dalan para magamit sang kababainhan ang ila kinaadman kag ikasarang sa mas masangkad kag signipikante nga pag-amot sa pag-uswag sang katilingban.

Ang kahublagan sa paghilway sang kababainhan, bilang kabahin sang demokratiko nga rebolusyon sang banwa, nagaserbi kag nagapaidalom sa makasahi nga paghimakas sang masang anak-balhas, ang mamumugon kag mangunguma.

Sa kaumhan, ang kahublagan sa paghilway sang kababainhan napasulod kag nagaserbi sa kahublagan sang mangunguma. Sa pagpartisipar sang mga babaye nga mangunguma sa rebolusyonaryong agraryo kag iban pa nga paghimakas sang sahi nga mangunguma, mapahulag man ang daku nga puwersa agud isulong ang

kababainhan sang ila ikasarang. Sa pagpamatuk diri, desaysibo ang pagpukan sa nagahari nga sistema. Kinahanglan mahilway ang kababainhan halin sa sini nga sistema agud maagum ang pagkahilway nila sa manubo nga pusisyon sa katilingban.

Sa kaumhan, yabi sa paghilway sang kababainhan halin sa apat ka awtoridad ang pagrumpag sa gahum sang agalon nga mayduta. Tubtub indi mapukan ang awtoridad sang agalon nga mayduta sa katilingban, indi mapukan ang awtoridad sang simbahan kag pamilya kag magapabilin nga nagapaidalom ang babaye sa poder sang lalaki.

II. Ang kahublagan sa paghilway sang kababainhan napasulod kag nagasulong sang demokratiko nga rebolusyon sang banwa

A. Ano ang kahublagan sa paghilway sang kababainhan?

Ang kahublagan sa paghilway sang kababainhan isa ka pangpulitika nga paghimakas sang kababainhan nga ginahimuslan kag ginapigos. Kontra ini sa paghari sang mga kaaway sa sahi sa pungsod kag pyudal kag burges nga panan-awan sa mga babaye. Tuyo sang kahublagan nga ini nga hugpungon kag pahulagon ang kababainhan agud aktibo nga magpartisipar sa rebolusyonaryo nga paghimakas.

Sa subong, ang kahublagan sang kababainhan napasulod kag nagaserbi sa demokratiko nga rebolusyon sang banwa – ang armado nga pagpukan sa sistema nga ginaharian sang imperyalismong US,

sini ang kawawad-on niya sang kinamatarung nga magdesisyon sa gamay nga propyedad sang pamilya, duta man ukon balay.

Nagalab-ot pa gani ang indi pagkilala sa kinamatarung sang babaye sa pagpanakit sa iya sang iya nga bana. Lapnagon ang panan-awan nga may kinamatarung ang lalaki nga patup-an sang kamot ang iya asawa.

e. Biktima sang kalakasan kag kapabayaang sang gobyerno

Madali nga nangin biktima sang kalakasan sa katilingban ang kabaabinhan bangud sang kapabayaang sang gobyerno nga maghatag sa ila sang nagakaigo nga proteksyon. Masami pa gani nga ang mga tinawo sang gobyerno mismo ang nagahimo sang nanuhay-tuhay nga kalakasan sa kababainhan. Ginahimuslan nila ang manubo nga pusisyon kag paglantaw sa kababainhan sa katilingban.

Sa mga operasyon militar nga ginalunsar sang mga pasistang tropa sang reaksyunaryo nga gobyerno sa kaumhan, ordinaryo ang paghimo sang kalakasan sa pumuluyo. Ang babaye nga mangunguma sa masami nangin biktima sang pagpanglugos kag iban pa nga klase sang kapintas sa kamot sang mga pasistang tropa. Kabahin ini sang padihot sang reaksyunaryo nga gobyerno nga paluyahon ang determinasyon nga magbato sang masang mangunguma.

Nagaduging ang mga kaso sang pagpamintas sang dumuluong sa mga babaye nga OCW. Apang ginpabay-an sila sang gobyerno kag wala nagahatag

sang nagakadapat nga proteksyon kag bulig agud padayon nga maganyat ang mga dumuluong nga mag-empleyo sang mga Pilipino nga OCW. Ginapatunog lang sa midya ang pila ka ginahimo sa mga biktima para makapakita-sa-tawo. Mas interesado ang gobyerno sa dolyar nga ginakita sang mga OCW.

K. Ano ang ugat sang mapi-ot kag pigos nga kahimtangan sang kababainhan nga anak-balhas?

Ang malakolonyal kag malapyudal nga sistema nga ginaharian sang imperyalismong US, dalagku nga burgesya kumprador kag sahi nga agalon nga mayduta kag ang pagpalapnag sang mga ini sang pyudal kag burges nga panan-awan sa kababainhan ang kabangdanan kon ngaa ginahimuslan kag pigos ang kababainhan sa katilingban nga Pilipino.

Ang garuk nga sistema nga ini ang ugat man sang kapigaduhon sang tanan nga sahing pigos kag ginahimuslan sa Pilipinas. Bangud kontrolado sang mga nagahari nga sahi ang ekonomiya sang pungsod, magamit nila ang tanan nga pamaagi sang pagpanghimulos sa pumuluyo agud mapabilin kag mapadaku ang ila propyedad kag ganansya. Ang reaksyunaryo nga armadong pwersa (AFP) kag gobyerno mga instrumento lang sang mga nagahari nga sahi para lupigon kag tontohon ang pumuluyo.

Ginapalapnag man sang nagahari nga sahi ang mga pagpati kag pamensaron (kultura) nga nagaserbi sa padayon nga pagpanghimulos kag paghari nila. Ang pyudal kag burges nga panan-awan sa kababainhan isa ka halimbawa. Paagi sa kontrol sang mga nagahari nga sahi sang mga kagamitan sa

pagpalapnag sang mga ideya sang katilingban pareho sang eskwelahan, simbahan, radyo kag iban pa, ang manubo nga paglantaw sa mga babaye nagadulot sa pamensaron sang mga tawo. Gani ang ini nga panan-awan dala-dala man sang mga ginahimuslan nga pumuluyo lalaki man ukon babaye.

Sa malakolonyal kag malapyudal nga katilingban nga Pilipino, labi na sa kaumhan, padayon nga nagaluntad ang mapiguson nga pyudal nga mga institusyon sang awtoridad – ang awtoridad sa pulitika, sang pamilya, kag sang simbahan. Maluwas sa mga ini, napaidalom man ang kababainhan sa awtoridad sang lalaki. Ang awtoridad sa pulitika ang haligi sang iban pa nga awtoridad.

Sa kaumhan, ang awtoridad sa pulitika hugot nga kapot kag nakasentro sa agalon nga mayduta. Ginasuportahan sang agalon nga mayduta ang awtoridad sang simbahan bangud kabulig niya ini sa pagpalapnag sang kaisipan nga pagkamainantuson sa kapigaduhon kag masinulundon sa awtoridad. Nauyatan man sang agalon nga mayduta sa liog ang pamilya tubtub sa kaapu-apuhan sang mangunguma.

Ang pagluntad sang apat ka awtoridad kabahin sang pyudal nga areglo kag panan-awan. Amo gani nga ang pyudal nga sistema, nga nagaluntad sa tuman kalawig nga panahon, nagapabilin nga isa ka sandigan nga basehan sang manubo nga pusisyon sang babaye sa katilingban. Sa malapyudal nga katilingban, ginapalala pa ini sang garuk nga burges nga panan-awan sa kababainhan nga ginapalapnag sang imperyalista nga kultura.

Sablag ang apat ka awtoridad kag garuk nga kultura sa lubos nga paggamit kag pagpauswag sang